

МУЧЕНИЦА БОСИЉКА ПАСЈАНСКА

Мученица Босиљка Рајичић из Пасјана код Гњилана једва да је била пунолетна када је почетком 19. века пострадала за Христа и веру Православну, од руку сатаниних слугу Арнаута, који су у Старој Србији, па и у Косовском Поморављу, под заштитом Турака, чинили разноврсна зверства над српском нејачи (убиство и мучење; претње и уцењивање; отимање имовине; насилна турчења и одвођење девојака и жена...).

Босиљкин лик је, верујемо, у сабору светих угодника Божјих, који украшавају Царство небеско; њено име овечњено у памћењу народа, а успомена на њен подвиг – извор вере и снаге за преостали многострадални српски род у Поморављу Косовском.

Ово подсећање на мученичку кончину православне српске девојчице је у ствари позив на молитвено поштовање имена угоднице Божје која је, подносећи сваковрсне увреде и несвесна мучења, у последњим тренуцима овоземаљског живота пред камама злочинаца, у погледу и срцу сачувала незаборавив и неизбрисив лик Господа Исуса Христа; оставши до краја одана, девствима и правоверна.

Подвиг страдалнице Босиљке је доказ да Господ своју милост пројављује преко малих, незнатних, обичних људи; у свим временима и свим срединама, удостојавајући присуства у своме Царству управо оне који се одричу живота овдашњег заради вечности.

У Пасјану, древном српском селу, познатом још из средњег века, живљаше, по пресељењу из кумановског краја у 18. веку, благочестива породица Рајичић. У сиротињском дому, са родитељима, браћом и сестром, узрасла је у побожности и благочешћу красна девојчица Босиљка, одликујући се кротком нарави, смерношћу, трудољубљем и послушношћу. Од малих ногу навикла је да помаже својој матери у свим кућним пословима и око стоке, а оцу и браћи у пољским радовима; на њиви и ливади, у сабирању летине и припреми хране за стоку и огрева за зиму.

О празницима је са родитељима одлазила на службу Божју, а увече се дуго и усрдно молила пред славском иконом и старим, урамљеним иконама Мајке Божје и свете Петке, који су њени преци донели из постојбине. Њено срце је нарочито пламтелo за време Божићних и Васкршњих празника, када се са породицом и другом сеоском децом причешћивала светим Христовим Тајнама.

Када је Босиљка напунила 17 година, родитељи су је први пут повели у Гњилане. На Ивањдан, када се у овој вароши сабира народ из свих поморавских српских села. Једанпут је ишла и на сабор светих Архангела у манастиру Драганац.

Својом нарочитом лепотом тела Босиљка није остала незапажена, како од погледа родбине и познаника, тако и незнабожаца. Демонску пожуду према лепој, младој Пасјанки показао је неки Арнаутин из Депца и вребао сваку прилику да је насилно уграби. Зато је заједно са својим рођацима дуго пратио, када би она, каквим послом, са родитељима или вратом излазила изван села. Прилика се том некрсту указала управо када је Босиљка са оцем и братом те кобне јесени динула шуму за зиму код Белог Камена, на Стражинама, далеко изнад села. Неопажену су, загарављена лица, као лукаве звери, тројица Арнаута, на препад уграбили девојку, пуцајући на њеног оца и брата, и одвукли према Карадаку.

Неколико дана родбина је, са пасјанским свештеником, код турских власти у Гњилану покушавала да докаже да је млада Српкиња насилно отета и одведена у арнаутску кућу. Колебљива и, Арнаутима наклоњена, турска власт је отезала са истрагом и пресудом. једноставно, препустили су времену да оконча то насилништво, верујући да ће девојка, због срама од свега и родбине, помирити се са судбином. И арнаутске силеџије и турски угњетачи, међутим, нису рачунали на тврду веру ове младе православне Српкиње.

Босиљка је, у сасвим страној и туђој, безбожничкој средини трпела силна искушења, увреде и насртаје; уцене и обећања да прими ислам и уда се за насилника. Одлучно и непоколебиво, она је, међутим, одбила сва наваљивања и понижења, уздајући се у силу Божје милости и наду на спасење. Морили су је жеђу и несаницом; непрестаним дивљачким и демонским насртајима; убеђивањима.

Са Господом у срцу, молитвом на уснама, млада Српкиња се снажила и одолевала свим искушењима. Губећи, пак, стрпљење непомени Арнаутин је ђаволски мучио Босиљку, скубећи јој косу и пржећи табане жаром, тукући се по лицу и слабинама, газећи је.

Арнаутин девојчици доведе и неку старију потурчену Српкињу муслиманског имена, која ју је наговарала да прими „турску веру“, и спаси себе и поштеди своје родитеље. Босиљка остаје непоколебива и чврста: „Ја своју веру имам“, одговорила је. „Не треба ми боља, јер је нема. А што се тиче удаје, ја сам већ заручена“, тихо је, са неовдашњим сјајем у очима, узвратила. „Ја имам свог заручника“.

На упорно тражење да каже ко је њен изабраник, одговорила је потуркињи: „Ристо је мој изабраник. Ја само њему припадам, ником другом. Ја се не одричем мога Бога и моје свете вере, ко ти, коју жалим“. „Не заноси се, црна кукавице: спасавај душу“, убеђивала ју је ова несрећна жена. Тако се не спасава душа“, узвратила је млада православна Пасјанка, „већ се губи!“ „Кајаћеш се“, смркнуто јој је на крају рекла потуркиња, посаветовавши је: „узми барем храну и воду; видиш на шта личиш; остала си кост и кожа...“ „Мене Бог храни и поји“, тихо је узвратила и утонула у молитву.

Уследила су нова и жешћа мучења: насилно облачење и димије и навлачење зара на лице; Босиљка је све то кидала и цепала са себе, отимала се, проклињала: „Убијте ме, убијте!“ – викала је. „Не дам се; ја сам хришћанка; ја сам православка. Не дам своју веру, своје српске хаљине... Не дам девојаштво! Само ме мртву можеш!“ – последњим погледом пресекла је мучитеља. Штићена храброшћу и снагом свише, Босиљка је остала чиста, неокаљана; непоколебана.

Разгневлjen, понишен и посустао, Арнаутин је одлучио да је погуби. Позвао је двојицу својих рођака, те су је, везану и изнемоглу, одвукли коњем уз реку Лапаштицу и на пропланку, крај пута, довршили свој сатански чин: изболи су је ножевима, бесно вичући: „Смрт Шкињи (Српкињи)!“ – а она, добивши нову силу и не осећајући ударце, ни убоде, тихо се још једанпут помоливши („Боже мој, сачувај ме до краја; не дај да попустим“), узвикнула: „Није ово смрт за мене, већ живот; ви сте у смрти заувек, ваше погано племе!“

А када су, разјарени овим силним, пророчким речима, дивљачки почели да јој касапе и комадају тело, храбра Пасјанка је испустила своју племениту душу и преселила се у рајска насеља Господња.

Тек после страдања Турци су дозволили Босиљкиној родбини Пасјанцима да телесне остатке ове свете мученице покупе и чесно сахране поред старе црквице; који су, касније, приликом обнове, узидани у храм.

Предање о православном подвигу и мученичкој кончини свете девојке босиљке и данас живи у Пасјану и целом Косовском Поморављу, о чему сведоче казивања старијих Пасјанаца (Василија Васе Стојановића, Мирсе Јовановић, Божидача Ђорђевића), фрагменти записа, прича и путописа – духовника и хроничара, писаца и путописаца (Патријарха Павла, Томе К. Поповића, Григорија Божовића), као и необичне фреске (непознатих зографа) у пасјанској цркви.

У селу Пасјану се чува сећање на историју страдања свете Босиљке, младе девојке из села коју су Шиптари, пред крај турске власти, уграбили и на силу хтели да преведу у ислам; она је цепала димије које су јој навлачили и одбијала храну. Кад су видели да са њом не могу изаћи на крај, на комаде су је исекли и бацили на пут. Сељани и родбина су покупили делове њених моштију које кучићи нису развукли, и у цркви сахранили. Мајка (из познате породице Рајчића), кад је чула како је Босиљка пострадала, рекла је: „Кад је тако чувала образ и веру своју, немам разлога да кукам, но да певам“.

Патријарх Павле (исечак из беседе)

(...) Турци су отели једну жену из Могиле, Петру, и хтели да јој промене веру, а она им одговара: „Можете ме мучити... Убити. Али да веру променим и Кадрију узмем – никако!“ (...)

А једна јој Арнаутка каже: „Остави се мори тог каурског ината; не заједуј на таквим глупостима, када ћеш морати на крају крајева да се са судбином помириш!... Нећемо те, као што ти желиш, убити, али ако се одобровољиш и не хтедеш пристати на у суду, када те морамо одвести, изјавиш твоју драгу вољу да у исламску веру прећеш, Кадрија и сви они Арнаути с којима те је грабио, рекли су ми да ти кажем, да ће ти још данас и оца и мајку и браћу и све поубијати, а тебе најстрашнијим мукама мучити. Зар си заборавила, мори, како су чинили са оном пасјом кучком Босиљком Рајчић у Пасјану, што се није хтела потурчити?!.. Зар и ти, мори, хоћеш као она да проћеш?!... Тешко теби!... Боље би ти било, не лудуј, не ацамију“... Шта ти овде фали и чиме си незадовољна! А? (...)

Тома К. Поповић

(...) Уђосмо у цркву. И разгледах живопис какав нигде више не постоји, не по својој уметничкој вредности, но по машти живописца који су овде у тишини искаљивали своје српске и православне болове. (...)

Још више ме изненадише две такорећи филске серије галичанске побожне и српске кичице: „Грабленије, и мученијесвјатијаБосилки и Успеније СвјатијаБосилки“. Црква на половини има два ниска ступа, која обележавају међу између припрате и средине, те су згодно послужили за овај циљ, да се слике не би лако виделе. На неком пропланку стале три

девојке Пасјанке. Једну од ове три вуче за косу Арнаутин са пиштољем у руци, а гурају је друга двојица, један опет са пиштољем у обичном оделу, а други у долами и са сабљом, отприлике неки првак арнаутски.

Слика се завршава тиме што је Арнаутин клекао на колено као у заседи, пали из пиштоља и убија ту Босиљку. (Одиста су неку Босиљку Рајичић из Пасјана уграбили Арнаути Бануш, Емруш и Хасан из Депца, и кад се није хтела потурчити, убили је код реке Лапуштице; причају да су им синови још живи). (...)

А случај са Босиљком Рајичић јединствен је савршени догађај на зидовима цркава у јужној Србији, и због тога је значајан.

Григорије Божовић